GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2020 m. gegužės 28 d.[1]

Byla C-238/19

EZ
prieš
Vokietijos Federacinę Respubliką, atstovaujamą *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba)

(*Verwaltungsgericht Hannover* (Hanoverio administracinis teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Prieglobsčio politika – Pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos – Direktyva 2011/95/ES – 9 straipsnio 3 dalies aiškinimas – Persekiojimo priežastys – 10 straipsnio 1 dalies e punktas – Politinių pažiūrų sąvoka – Atsisakymas atlikti karo tarnybą – Karo prievolės atsisakymas dėl įsitikinimų“

1. Sprendime *Shepherd*[2] Teisingumo Teismas aiškinosi, ar tarnauti įsipareigojusiam kariui, atsisakiusiam tęsti karo tarnybą Jungtinių Amerikos Valstijų pajėgose Irako kare, turėtų būti suteiktas prieglobstis[3]. Dabar *Verwaltungsgericht Hannover* (Hanoverio administracinis teismas, Vokietija) Teisingumo Teismo prašo papildomai išaiškinti tą sprendimą. Kitaip nei A. L. Shepherd, pareiškėjas pagrindinėje byloje pabėgo iš savo šalies, kad išvengtų karo prievolės; konkrečios šios bylos aplinkybės susijusios su karo tarnyba Sirijos kariuomenėje Sirijos pilietiniame kare. Taigi, kai kurie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo keliami klausimai skiriasi nuo tų, kurie buvo išnagrinėti A. L. Shepherd byloje. Teisingumo Teismas manęs paprašė šioje išvadoje pagrindinį dėmesį skirti šiuo metu taikomos teisės normos, būtent Direktyvos 2011/93/EB (Priskyrimo direktyva) 9 straipsnio 3 dalies, aiškinimui. Aiškindama pirmiausia dėmesį skirsiu klausimui, ar turi būti priežastinis ryšys tarp „persekiojimo priežasčių“ ir „persekiojimo veiksmų“ (arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo), kaip tai suprantama pagal šią direktyvą.

1 Originalo kalba: anglų.

2 2015 m. vasario 26 d. sprendimas, C-472/13, EU:C:2015:117.

3 Shepherd byla susijusi su 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl būtiniausių reikalavimų, kuriuos turi tenkinti trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, kad įgytų pabėgėlio statusą, arba asmenys, kuriems dėl kitų priežasčių reikalinga tarptautinė apsauga, ir dėl šių statusų turinio (OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96). Ši byla susijusi su 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

Tarptautinė teisė

Konvencija dėl pabėgėlių statuso

2. Ženevos konvencijos[4] 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte nurodyta, kad bet koks asmuo, kuris „dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba“, patenka į sąvokos „pabėgėlis“ apibrėžtį.

3. 1 straipsnio F skirsnio a punkte nustatyta, kad Ženevos konvencija netaikoma visiems tiems asmenims, dėl kurių yra rimtų priežasčių manyti, kad jie padarė „nusikaltimą taikai, karinį nusikaltimą ar nusikaltimą žmonijai, kaip šie nusikaltimai apibrėžiami tarptautiniuose dokumentuose, sudarytuose tam, kad būtų imamasi priemonių prieš tokius nusikaltimus“[5].

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

4. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos[6] 9 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į minties, sąžinės ir religijos laisvę, įskaitant laisvę keisti savo religiją ar tikėjimą.

Europos Sąjungos teisė

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

5. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 10 straipsnio 1 dalis atitinka EŽTK 9 straipsnio 1 dalį. Pagal Chartijos 10 straipsnio 2 dalį teisė atsisakyti veikti dėl vidinių įsitikinimų yra pripažįstama pagal šią teisę reglamentuojančius nacionalinius įstatymus. Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad joje nurodytos teisės turi būti aiškinamos atsižvelgiant į atitinkamas EŽTK garantuojamas teises.

Priskyrimo direktyva

6. Į Priskyrimo direktyvos konstatuojamąsias dalis įtrauktos toliau nurodytos nuostatos. Priskyrimo direktyva yra viena iš priemonių, apimančių bendrą Europos prieglobsčio sistemą (toliau – BEPS), grindžiamą visišku ir visa apimančiu Ženevos konvencijos ir Protokolo, kurie kartu yra tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo kertinis akmuo, taikymu[7]. Pagrindinis šios direktyvos tikslas yra užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, identifikavimo kriterijus, ir užtikrinti, kad būtų vienodai suteiktos būtiniausios lengvatos[8]. Šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų Chartijoje[9]. Valstybės narės yra saistomos įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę dėl elgesio su asmenimis, kuriems taikoma Priskyrimo

4 Ženevoje 1951 m. liepos 28 d. pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso, kuri įsigaliojo 1954 m. balandžio 22 d. (toliau – Ženevos konvencija), papildyta 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Protokolas). Iš pradžių Ženevos konvencija buvo taikoma tik asmenims, bėgantiems nuo įvykių, buvusių iki 1951 m. sausio 1 d., ir Europoje. Protokolu šie apribojimai buvo panaikinti ir Ženevos konvencija tapo visuotinai taikoma.

5 Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsnio b ir c punktuose nustatyta, kad konvencija taip pat netaikoma atitinkamai asmenims, kurie padaro sunkų nepolitinį nusikaltimą už juos priglobusios šalies ribų arba kurie kaltinami veika, prieštaraujančia Jungtinių Tautų tikslams ir principams.

6 Pasirašyta Romoje 1950 m. lapkričio 4 d. (toliau – EŽTK).

7 3 ir 4 konstatuojamosios dalys.

8 12 konstatuojamoji dalis.

9 16 konstatuojamoji dalis.

direktyva [10]. „Nustatydamos pabėgėlio statusą pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnį valstybės narės vertingų rekomendacijų gali gauti konsultuodamosi su Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiuoju komisaru[11]; turėtų būti nustatyti pabėgėlio statuso apibrėžimo ir pobūdžio reikalavimai, kad valstybių narių kompetentingos institucijos galėtų jais vadovautis taikydamos Ženevos konvenciją[12]; būtina nustatyti bendrus prieglobsčio prašytojų pripažinimo pabėgėliais pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnį kriterijus[13]“. Galiausiai, „viena iš pabėgėlio statuso suteikimo pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį sąlygų yra priežastinis ryšys tarp persekiojimo priežasčių, t. y. rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei, ir persekiojimo veiksmų arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimas [nebuvimo]“ [14].

7. 1 straipsnyje nustatyta, kad vienas iš Priskyrimo direktyvos tikslų – nustatyti trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų reikalavimus.

8. Direktyvos 2 straipsnio d punkte sąvoka „pabėgėlis“ apibrėžta kaip „trečiosios šalies pilietis, kuris dėl visiškai pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės baimės yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga, arba asmuo be pilietybės, kuris dėl minėtų priežasčių būdamas už šalies, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, ribų negali ar dėl tokios baimės nepageidauja į ją grįžti ir kuriam netaikomas 12 straipsnis“ [15]. 2 straipsnio g punkte sąvoka „papildomos apsaugos statusas“ apibrėžta kaip „valstybės narės pripažinimas, kad trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės yra papildomą apsaugą galintis gauti asmuo“.

9. II skyriaus pavadinimas – „Tarptautinės apsaugos prašymų vertinimas“. To skyriaus 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybių narių pareiga – bendradarbiaujant su prašytoju įvertinti atitinkamą su prašymu susijusią informaciją. Pagal 4 straipsnio 3 dalį toks prašymas vertinamas išnagrinėjus kiekvieną atvejį individualiai ir atsižvelgiant į 4 straipsnio 3 dalies a–e punktuose išvardytus veiksnius. Šie veiksniai apima:

„a) visus vertintinus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir kitus teisės aktus bei jų taikymo būdą;

<…>

c) prašytojo individualią padėtį ir asmenines aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius kaip antai biografijos faktai, lytis ir amžius, kad pagal prašytojo asmenines aplinkybes būtų įvertinta, ar prieš jį vykdyti ar galimai vykdyti veiksmai galėtų būti laikomi persekiojimu arba didele žala;

<…>“

Pagal 4 straipsnio 5 dalį „[k]ai valstybės narės taiko principą, pagal kurį prašytojas privalo pagrįsti tarptautinės apsaugos prašymą, ir kai prašytojo pareiškimų faktai nepagrįsti dokumentais ar kitais įrodymais, tokių faktų nereikia patvirtinti, jei įvykdomos šios sąlygos:

a) prašytojas realiai stengėsi pagrįsti savo prašymą;

b) pateikta visa prašytojo turima informacija ir tinkamai paaiškinta, kodėl nepateikta kita svarbi informacija;

10 17 konstatuojamoji dalis.
11 22 konstatuojamoji dalis.
12 23 konstatuojamoji dalis.
13 24 konstatuojamoji dalis.
14 29 konstatuojamoji dalis.
15 Žr. šios išvados 13 punktą.

c) prašytojo pareiškimai yra nuoseklūs ir patikimi bei neprieštarauja turimai specifinei ir bendrai informacijai, susijusiai su prašytojo atveju;

d) prašytojas paprašė tarptautinės apsaugos kiek įmanoma anksčiau, nebent jis gali nurodyti tinkamą priežastį, dėl ko to nepadarė; ir

e) yra nustatyta, kad prašytojas bendrai yra patikimas.“

10. 6 straipsnio a punkte nurodyta, kad persekiojimo vykdytoja arba didelės žalos darytoja gali būti, be kita ko, valstybė.

11. 9–12 straipsniai sudaro III skyrių „Reikalavimai, taikomi priskyrimui prie pabėgėlių“. 9 straipsnyje („Persekiojimo veiksmai“) nustatyta:

„1. Tam, kad veiksmas būtų laikomas persekiojimo veiksmu pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, jis turi būti:

a) pakankamai rimtas pagal savo pobūdį ar dažnumą, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, visų pirma tų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal [EŽTK] 15 straipsnio 2 dalį[16], arba

b) įvairių priemonių sankaupa, įskaitant žmogaus teisių pažeidimus, kuri yra pakankamai sunki, kad veiktų asmenį panašiai kaip nurodyta a punkte.

2. Persekiojimo veiksmai pagal 1 dalį gali <…>, *inter alia*, pasireikšti tokiomis formomis:

a) fizinio arba psichologinio smurto veiksmai, įskaitant seksualinį smurtą;

b) teisinės, administracinės, policijos ir (arba) teisminės priemonės, kurios savaime yra diskriminacinės arba įgyvendinamos diskriminuojant;

c) neproporcingas ir diskriminuojantis persekiojimas ar baudimas;

d) atsisakymas teismine tvarka atlyginti žalą, kuris yra neproporcingas ar diskriminuojantis baudimas;

e) persekiojimas ar baudimas dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą konflikto metu, kai atliekant tokią tarnybą reikėtų daryti nusikaltimus ar veiksmus, kuriems taikomi 12 straipsnio 2 dalyje nustatyti nesuteikimo pagrindai[17];

f) veiksmai, pagal pobūdį tiesiogiai susiję su asmens lytimi arba su tuo, kad asmuo yra vaikas.

3. Pagal 2 straipsnio d punktą turi būti ryšys tarp 10 straipsnyje nurodytų priežasčių ir persekiojimo veiksmų apibrėžtų pagal šio straipsnio 1 dalį arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo.“

16 EŽTK 15 straipsnio 2 dalyje išvardytos teisės, nuo kurių negalima nukrypti, kaip antai teisė į gyvybę.

17 Žr. šios išvados 13 punktą.

12. 10 straipsnio 1 dalyje išvardyti penki „veiksniai“, į kuriuos turi atsižvelgti valstybės narės, vertindamos „persekiojimo priežastis“, o būtent rasė, religija, tautybė, priklausymas tam tikrai socialinei grupei ir politinės pažiūros (10 straipsnio 1 dalies a–e punktai). Dėl pastarojo veiksnio 10 straipsnio 1 dalies e punkte nurodyta:

„politinių pažiūrų sąvoka visų pirma apima turimas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą tam tikru klausimu, susijusiu su 6 straipsnyje minėtais galimais persekiojimo vykdytojais ir jų politika ar metodais, nesvarbu, ar prašytojas pagal tas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą ėmėsi veiksmų“.

10 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „vertinant, ar prašytojas visiškai pagrįstai bijo būti persekiojamas, nesvarbu, ar prašytojas iš tikrųjų turi rasinių, religinių, tautinių, socialinių ar politinių savybių, dėl kurių jis gali būti persekiojamas, su sąlyga, kad tokią savybę prašytojui priskiria persekiojimo vykdytojas“.

13. 12 straipsnyje išvardyti atvejai, kai pagal Priskyrimo direktyvą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės pabėgėlio statusas nesuteikiamas. Vienas iš tokių atvejų – jeigu yra rimtų priežasčių manyti, kad „jis padarė nusikaltimą taikai, karo nusikaltimą arba nusikaltimą žmoniškumui, kaip apibrėžta tarptautiniuose dokumentuose, į kuriuos įtrauktos nuostatos dėl tokių nusikaltimų“ (12 straipsnio 2 dalies a punktas)[18].

14. 13 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės suteiktų pabėgėlio statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, kuris priskiriamas prie pabėgėlių pagal Priskyrimo direktyvos II ir III skyrius.

Procedūrų direktyva

15. Direktyvos 2013/32/ES[19] tikslas – nustatyti pagal Priskyrimo direktyvą bendrą tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo tvarką. Ji taikoma visiems tarptautinės apsaugos prašymams, pateiktiems Europos Sąjungos teritorijoje[20]. Prašymų nagrinėjimo reikalavimai nustatyti 10 straipsnyje. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad sprendžiančiosios institucijos sprendimai dėl prieglobsčio prašymų būtų priimami po tinkamo nagrinėjimo[21].

Nacionalinė teisė

16. *Asylgesetz* (Prieglobsčio įstatymas, toliau – *AsylG*) 3 straipsnio 1 dalyje sąvoka „pabėgėlis“ apibrėžta atsižvelgiant į Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio d punkte pateiktą apibrėžtį. *AsylG* 3a straipsnyje „persekiojimo veiksmai“ apibrėžti panašiai kaip Priskyrimo direktyvos 9 straipsnyje (3a straipsnio 2 dalies 5 punkte pakartotas direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punktas dėl baudimo dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą konflikto metu, kai atliekant tokią tarnybą reikėtų [dalyvauti darant karo nusikaltimus]). *AsylG* 3b straipsnyje, panašiai kaip Priskyrimo direktyvos 10 straipsnyje, išvardyti

18 Pagal analogišką nuostatą (17 straipsnio 1 dalies a punktas) tokiam asmeniui panašiai nesuteikiamas papildomą apsaugą galinčio gauti asmens statusas. Siekdama išsamumo pridurčiau, kad 12 straipsnio 2 dalies b ir c punktų tekstas ir analogiškos nuostatos dėl papildomą apsaugą galinčio gauti asmens statuso nesuteikimo, pateiktos 17 straipsnio 1 dalies b ir c punktuose, yra panašūs į Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsnio b ir c punktus, žr. šios išvados 5 išnašą.

19 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60) (toliau – Procedūrų direktyva).

20 3 straipsnio 1 dalis.

21 10 straipsnio 3 dalis.

veiksniai, susiję su „persekiojimo priežastimis“ (3b straipsnio 1 dalies 5 punkte pakartotas direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktas dėl „politinių pažiūrų“ sąvokos). Galiausiai, *AsylG* 3a straipsnio 3 dalyje – taip pat kaip Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalyje – reikalaujama, kad būtų ryšys [22] tarp persekiojimo veiksmų ir persekiojimo priežasčių.

Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

17. Pareiškėjas EZ gimė 1989 m. sausio 27 d. Jis yra Sirijos pilietis. Jis išvyko iš savo šalies jūra ir per kelias šalis sausuma galiausiai 2015 m. rugsėjo 5 d. atvyko į Vokietijos Federacinę Respubliką. 2016 m. sausio 28 d. jis pateikė *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba, Vokietija, toliau – *Bundesamt*) oficialų prašymą suteikti prieglobstį.

18. EZ pranešė *Bundesamt*, kad, būdamas Sirijoje, jis paprašė atidėti karinę tarnybą, nes baiminosi, kad jam gali tekti dalyvauti pilietiniame kare. Sirijos valdžios institucijos jam leido atidėti tarnybą iki 2015 m. vasario mėn., kol baigs studijas Alepo universitete. EZ studijas baigė universitetines studijas 2014 m. balandžio mėn. 2014 m. lapkričio mėn. jis išvyko iš Sirijos dėl gresiančio šaukimo atlikti karo tarnybą 2015 m. vasario mėn.

19. 2017 m. balandžio 11 d. sprendimu *Bundesamt* EZ suteikė papildomos apsaugos statusą [23], tačiau atmetė jo prieglobsčio prašymą motyvuodama tuo, kad Sirijoje jis nebuvo persekiojamas taip, kad būtų priverstas palikti savo šalį. *Bundesamt* manė, kad šioje byloje aptariamu atveju nėra priežastinio ryšio tarp persekiojimo veiksmų ir persekiojimo priežasties. 2017 m. gegužės 1 d. EZ šį sprendimą apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

20. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė toliau pateiktą informaciją.

21. Nuo 2011 m. Sirijoje vyksta ginkluotas vidaus konfliktas. Visos šio konflikto šalys šiurkščiai ir sistemingai pažeidinėjo – ir vis dar pažeidinėja – tarptautinę humanitarinę teisę [24].

22. Sirijoje 18 ir daugiau metų sulaukę šios šalies piliečiai vyrai privalo atlikti dvejų metų trukmės karo tarnybą. Sirijos teisėje nėra pripažįstama teisė atsisakyti karo prievolės dėl įsitikinimų [25]. Sirijos karinė administracija toliau intensyviai šaukia asmenis į karo tarnybą. Paprastai iš karo prievolininkų tikimasi, kad atsiradus pareigai atlikti karo tarnybą (pavyzdžiui, pasibaigus atidėjimo dėl studijų laikotarpiui) jie savanoriškai prisistatys karinei administracijai. Taip neprisistatę karo prievolininkai paprastai po šešių mėnesių įtraukiami į karo prievolės vengiančių asmenų sąrašą. Šis sąrašas pateikiamas pasienio kontrolės punktams ir kitoms valstybinėms institucijoms. Karo metu sulaikytiems karo prievolės vengiantiems asmenims pagal Sirijos įstatymus gresia griežta bausmė. Baudimo forma pasirenkama savavališkai ir gali siekti nuo įstatyme numatytos laisvės atėmimo iki penkerių metų bausmės iki (faktiškai) mirties bausmės skyrimo, tokius šauktinius paskiriant vykdyti itin rizikingas operacijas fronto linijoje be išankstinio karinio pasirengimo.

22 „Zwischen den in § 3 Absatz 1 Nummer 1 in Verbindung mit den in § 3b genannten Verfolgungsgründen und den in Absätzen 1 und 2 als Verfolgung eingestuften Handlungen oder dem Fehlen von Schutz vor solchen Handlungen muss eine Verknüpfung bestehen“ (pabraukta papildomai)“ (*Turi būti ryšys* tarp persekiojimo priežasčių, nurydytų 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte, siejamame su 3b straipsniu, ir persekiojimo veiksmų, nurodytų 3a straipsnio 1 ir 2 dalyse, arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo).

23 Žr. šios išvados 8 punktą.

24 Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išsamiai pagrindžia šią faktinę išvadą dokumentais.

25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą cituoja Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos sudarytos Nepriklausomos tarptautinės tyrimų Sirijos Arabų Respublikoje komisijos 2017 m. vasario 2 d. ataskaitą, A/HRC/34/64.

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad EZ nenori vykdyti bendrosios pareigos stoti į Sirijos karo tarnybą ir ją atlikti – jeigu jis įvykdytų šią pareigą, jis, ko gero, būtų įtrauktas į karo nusikaltimų darymą [26]. Kai EZ pabėgo iš Sirijos ir paprašė tarptautinės apsaugos, būtent dėl šių veiksmų atsirado pagrindas jį patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba nubausti jo kilmės šalyje.

24. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti keletą klausimų. Jis visų pirma Teisingumo Teismo prašo išnagrinėti Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalį ir išaiškinti, ar būtina nustatyti priežastinį ryšį tarp 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų „persekiojimo veiksmų“ ir vienos iš jos 10 straipsnio 1 dalyje išvardytų „persekiojimo priežasčių“. Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal šią direktyvą toks ryšys automatiškai turi būti nustatytas, jeigu prieglobsčio prašymas grindžiamas 9 straipsnio 2 dalies e punktu [27]. Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo priimti prejudicinį sprendimą dėl tokių klausimų:

„1. Ar [Priskyrimo direktyvos] 9 straipsnio 2 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, kad „atsisakymui atlikti karo tarnybą konflikto metu“ nėra būtina, kad atitinkamas asmuo atlikti karo tarnybą atsisakytų tam tikra nustatyta forma, jei kilmės valstybės įstatymuose nėra numatyta teisė atsisakyti atlikti karo tarnybą?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas:

ar [Priskyrimo direktyvos] 9 straipsnio 2 dalies e punktu „dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą konflikto metu“ taip pat saugomi asmenys, kurie pasibaigus karo tarnybos atidėjimui neprisistato kilmės valstybės karinei administracijai ir išvengia priverstinio šaukimo pabėgdami?

3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų teigiamas:

ar [Priskyrimo direktyvos] 9 straipsnio 2 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, kad karo prievolininko, kuris nežino savo būsimo karinio paskyrimo srities, atliekama karo tarnyba tiesiogiai ar netiesiogiai apimtų „nusikaltimus ar veiksmus, kuriems taikomi 12 straipsnio 2 dalyje nustatyti [pabėgėlio statuso] nesuteikimo pagrindai“, vien todėl, kad jo kilmės valstybės ginkluotosios pajėgos pakartotinai ir sistemingai vykdo tokius nusikaltimus ar veiksmus pasitelkdamos karo prievolininkus?

4. Ar [Priskyrimo direktyvos] 9 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad ir persekiojimo pagal [Priskyrimo direktyvos] 9 straipsnio 2 dalies e punktą atveju pagal [Priskyrimo direktyvos] 2 straipsnio d punktą turi egzistuoti ryšys tarp [Priskyrimo direktyvos] 10 straipsnyje nurodytų priežasčių ir jos 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse persekiojimui priskiriamų veiksmų arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo?

5. Tuo atveju, jeigu atsakymas į ketvirtąjį klausimą būtų teigiamas: ar ryšio, kaip jis suprantamas pagal [Priskyrimo direktyvos] 9 straipsnio 3 dalį, siejamą su 2 straipsnio d punktu, tarp persekiojimo veiksmų dėl persekiojimo ar baudimo dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą ir persekiojimo priežasčių esama jau tuo atveju, kai persekiojimas ar baudimas susijęs su atsisakymu?

26 Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas cituoja 2016 m. gruodžio 19 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliuciją A/71/L.48 „Tarptautinis, nešališkas ir nepriklausomas pagalbos pagal tarptautinę teisę tiriant Sirijos Arabų Respublikoje nuo 2011 m. kovo mėn. įvykdytus pačius sunkiausius nusikaltimus ir vykdant už juos atsakingų asmenų baudžiamąjį persekiojimą mechanizmas“.

27 Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nacionalinių teismų požiūris į tai, ar toks priežastinis ryšys turi būti tais atvejais, kai prieglobsčio prašytojai remiasi Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punktu, skiriasi.

25. Rašytines pastabas pateikė EZ ir Europos Komisija. Abi šalys kartu su *Bundesamt* ir Vokietija išdėstė pastabas žodžiu per 2020 m. kovo 5 d. posėdį.

Vertinimas

Bendrosios pastabos

26. Priskyrimo direktyvos preambulėje nustatytas pagrindas, į kurį atsižvelgiant turi būti aiškinamos jos nuostatos. Taigi, Ženevos konvencija ir Protokolas sudaro šios direktyvos taikymo pagrindą, be to, joje visiškai atsižvelgiama į Chartijoje įtvirtintus principus ir į valstybėms narėms pagal tarptautinę teisę tenkančias pareigas [28].

27. Taigi Priskyrimo direktyva turi būti aiškinama atsižvelgiant į bendrą jos sistemą ir tikslą, laikantis Ženevos konvencijos ir kitų svarbių sutarčių, nurodytų SESV 78 straipsnio 1 dalyje, ir į teises, pripažintas pagal Chartiją [29]. Aiškinant Priskyrimo direktyvą vertingų rekomendacijų galima rasti JT pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisaro pareiškimuose [30].

28. Priskyrimo direktyvos bendroji sistema nurodyta toliau. Sąvoka „pabėgėlis“ visų pirma reiškia trečiosios šalies pilietį, kuris „dėl visiškai pagrįstos persekiojimo“ dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei „baimės“ yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba „dėl tokios baimės“ nepageidauja naudotis tos šalies „apsauga“. Taigi, atitinkamas asmuo dėl savo kilmės šalyje esančių aplinkybių turi turėti pagrįstą baimę būti asmeniškai persekiojamas dėl bent vienos iš penkių priežasčių, išvardytų šios direktyvos 2 straipsnio d punkte ir 10 straipsnio 1 dalyje, taip pat Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 dalyje.

29. Pagal Priskyrimo direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a, b ir c punktus individualiai vertinant tarptautinės apsaugos prašymą reikia atsižvelgti į: i) visus reikšmingus faktus, susijusius su kilmės šalimi sprendimo priėmimo dėl prieglobsčio prašymo metu, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir kitus teisės aktus bei jų taikymo būdą; ii) atitinkamus prašytojo pateiktus pareiškimus ir dokumentaciją; taip pat iii) prašytojo individualią padėtį ir asmenines aplinkybes [31].

30. Sirijos valstybė ir jos karinė administracija patenka į Priskyrimo direktyvos 6 straipsnio a punkte pateiktą sąvokos „persekiojimo vykdytojai ar didelės žalos darytojai“ apibrėžtį.

31. Priskyrimo direktyvos 12 straipsnio 2 dalis suformuluota remiantis Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsniu. Šios bylos aplinkybėms svarbus tik 12 straipsnio 2 dalies a punktas [32]. Šioje nuostatoje ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsnio a punkte išvardytos veikos, dėl kurių asmeniui pabėgėlio statusas nesuteikiamas, yra tapačios. Tai atvejai, kai yra „rimtų priežasčių“ manyti, kad atitinkamas asmuo padarė nusikaltimų taikai, karo nusikaltimų arba nusikaltimų žmoniškumui, kaip jie apibrėžti tarptautiniuose dokumentuose, į kuriuos įtrauktos nuostatos dėl tokių nusikaltimų.

28 Priskyrimo direktyvos 3, 4, 16 ir 17 konstatuojamosios dalys.

29 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2015:117, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

30 Žr. Priskyrimo direktyvos 22 konstatuojamąją dalį. „Procedūrų ir kriterijų, taikomų nustatant pabėgėlio statusą pagal 1951 m. konvenciją ir 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso, vadovas“, paskutinį kartą peržiūrėtas 2019 m. vasario mėn. (toliau – Vadovas), ir Tarptautinės apsaugos gairių Nr. 10 „Prašymai suteikti pabėgėlio statusą dėl karo tarnybos 1951 m. konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte ir (arba) 1967 m. Protokole dėl pabėgėlių statuso numatytomis aplinkybėmis“ (toliau – JTPRVK gairės Nr. 10) 2014 m. lapkričio 12 d. redakcija yra itin svarbūs šiai bylai. Nors nė vienas iš šių dokumentų nėra teisiškai privalomas, vis dėlto jie atspindi nustatytus tarptautinės teisės principus.

31 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2015:117, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

32 12 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose išvardyti pagrindai yra nurodyti Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsnio b ir c punktuose, taigi jie nėra svarbūs šiai bylai (žr. šios išvados 5 išnašą).

32. Tarptautinio karo tribunolo įstatuose [33] nusikaltimas taikai apibrėžiamas kaip agresyvaus karo arba karo pažeidžiant tarptautinius susitarimus arba kitas sutartis planavimas, ruošimasis karui, karo pradėjimas arba vykdymas. Tokį nusikaltimą dėl jo pobūdžio gali įvykdyti tik aukštus valdžios postus užimantys valstybei arba valstybinio pobūdžio subjektui atstovaujantys asmenys [34]. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad EZ yra jaunuolis, kuris pabėgo iš Sirijos ir taip išvengė karo tarnybos šioje šalyje. Mano manymu, galima užtikrintai atmesti galimybę, kad, jeigu jis būtų pradėjęs tarnybą kariuomenėje, jis būtų per dvejus metus tapęs pakankamai aukšto rango kariniu pareigūnu, kad galėtų padaryti nusikaltimą taikai.

33. Vis dėlto, atsižvelgiant į bylos faktines aplinkybes ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išdėstytus teiginius, tikrai galima padaryti išvadą, kad, jeigu EZ būtų pradėjęs karo tarnybą, jam iš tiesų galėjo kilti grėsmė padaryti karo nusikaltimų ir (arba) nusikaltimų žmoniškumui [35]. Karo nusikaltimai apibrėžti keliuose tarptautinės teisės aktuose. Tokie nusikaltimai apima sunkius tarptautinės humanitarinės teisės nuostatų, kuriomis siekiama apsaugoti asmenis, nedalyvaujančius arba nebedalyvaujančius karo veiksmuose, ir riboti naudojamus karo veiksmų vykdymo metodus bei priemones, pažeidimus. Sąvoka „karo nusikaltimai“ apima tyčinį civilių gyventojų žudymą ir kankinimą [36]. Nusikaltimai žmoniškumui, be kita ko, apima genocidą, nužudymą, iššaginimą ir kankinimą, vykdomus kaip masinius arba sistemingus išpuolius prieš civilius gyventojus [37].

34. Pagrindinis Priskyrimo direktyvos tikslas, nurodytas jos 1 straipsnyje, yra užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos Europos Sąjungoje, identifikavimo kriterijus [38]. Šios direktyvos priėmimo aplinkybės iš esmės yra humanitarinės.

35. Taip pat svarbu neužmiršti, kad Priskyrimo direktyvoje nustatyti būtiniausi suderinti pabėgėlio statuso nustatymo reikalavimai [39]. Todėl dar svarbiau užtikrinti, kad šios nuostatos būtų nuosekliai ir vienodai taikomos visose valstybėse narėse.

36. 9 straipsnio 2 dalies e punktą, 3 dalį ir 10 straipsnį reikia aiškinti atsižvelgiant būtent į šias aplinkybes.

Ketvirtasis ir penktasis klausimai

37. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketvirtąjį ir penktąjį klausimus užduoda tam, kad išsiaiškintų, kaip reikia aiškinti Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalį [40]. Jis visų pirma siekia išsiaiškinti, kaip šią nuostatą reikėtų sieti su 9 straipsnio 2 dalies e punktu ir 10 straipsnio 1 dalies e punktu.

33 Pasirašyti Londone 1945 m. rugpjūčio 8 d.

34 Žr., pavyzdžiui, Gairių dėl nesuteikimo pagrindų taikymo: Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsnis (toliau – JTPRVK gairės dėl nesuteikimo pagrindų) 11 punktą.

35 Žr. šios išvados 21–23 punktus.

36 Žr. mano išvados byloje *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2014:2360, 41–43 punktus.

37 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas cituoja keletą ataskaitų ir rezoliucijų. Tarp jų – 2018 m. rugpjūčio 9 d. Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos sudarytos Nepriklausomos tarptautinės tyrimų Sirijos Arabų Respublikoje komisijos ataskaita, A/HRC/39/65; 2018 m. liepos 2 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija dėl žmogaus teisių padėties Sirijos Arabų Respublikoje, A/HRC/38/L20; taip pat 2017 m. kovo 10 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos Nepriklausomos tarptautinės tyrimų komisijos dokumentas „Žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimai Sirijos Arabų Respublikoje 2016 m. liepos 21 d.–2017 m. vasario 28 d.“, A/HRC/34/CRP.3.

38 Žr. Priskyrimo direktyvos 12 konstatuojamąją dalį.

39 Priskyrimo direktyvos 3 straipsnis.

40 9 straipsnio 3 dalyje daroma nuoroda į 9 straipsnio 1 dalį, tačiau – ir tai galbūt yra keista – neužsimenama apie (neišsamų) konkrečių „persekiojimo veiksmų“ sąrašą, pateiktą 9 straipsnio 2 dalyje. Dar žr. šios išvados 45 punktą.

38. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas užduoda ketvirtąjį klausimą tam, kad išsiaiškintų, ar 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas reikalavimas, kad būtų „ryšys“ su persekiojimo priežastimis, išvardytomis 10 straipsnyje, taikomas, net jeigu „persekiojimo veiksmai“ yra persekiojimas arba baudimas už atsisakymą tarnauti kariuomenėje konflikto metu, kai atliekant tokią tarnybą reikėtų daryti karo nusikaltimus ir (arba) nusikaltimus žmoniškumui (9 straipsnio 2 dalies e punktas).

39. *Bundesamt*, Vokietija ir Komisija neginčija, kad persekiojimo veiksmus ir persekiojimo priežastis visada turėtų sieti priežastinis ryšys. EZ šį požiūrį ginčija.

40. Mano nuomone, Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalies aiškinimas, kurį siūlo *Bundesamt*, Vokietija ir Komisija, yra teisingas.

41. Pirma, priešingas aiškinimas yra nesuderinamas su pačia pabėgėlio apibrėžtimi, pateikta Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio d punkte (asmuo, kuris dėl „visiškai pagrįstos persekiojimo [dėl bent vienos iš penkių išvardytų priežasčių] baimės“ „negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga“) [41].

42. Antra, tai prieštarautų pačiam 9 straipsnio 3 dalies tekstui, pagal kurį „*turi būti* ryšys“ [42] tarp 10 straipsnyje nurodytų priežasčių ir persekiojimo veiksmų, apibrėžtų 9 straipsnio 1 dalyje, arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo [43].

43. Sprendžiant šį klausimą naudinga išsamiau išnagrinėti 9 straipsnį, kuriame apibrėžti veiksniai, leidžiantys veiksmus laikyti persekiojimu [44].

44. 9 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyta, kad atitinkami veiksmai turi būti „pakankamai rimti“ pagal savo pobūdį ar dažnumą, kad sudarytų „sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą“, visų pirma tų neatimamų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal EŽTK 15 straipsnio 2 dalį. 9 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta, kad įvairių priemonių sankaupa, įskaitant žmogaus teisių pažeidimus, kuri yra „pakankamai sunki, kad veiktų asmenį panašiai“, kaip nurodyta 9 straipsnio 1 dalies a punkte, taip pat turi būti laikoma persekiojimu. Tam, kad prieglobsčio prašytojas patektų į Priskyrimo direktyvos taikymo sritį, visi tariami persekiojimo veiksmai turi atitikti 9 straipsnio 1 dalyje nustatytą ribą.

45. 9 straipsnio 2 dalyje pateiktas įvairialypis galimų persekiojimo veiksmų sąrašas. Šis sąrašas yra tik pavyzdinis. Pirmuose keturiuose sąrašo punktuose aprašomi veiksmai, kurių asmens atžvilgiu gali imtis persekiojimo vykdytojas arba didelės žalos darytojas. Penktas ir šeštas punktai yra grindžiami asmens, su kuriuo tuo metu elgiamasi atitinkamu būdu, ankstesniais veiksmais arba požymiais. Kadangi 9 straipsnio 2 dalyje pateiktas sąrašas yra pavyzdinis („gali <…>, *inter alia*, pasireikšti tokiomis formomis: <…>“), kiti neišvardyti veiksmai vis tiek gali būti laikomi persekiojimo veiksmais, kaip tai suprantama pagal 9 straipsnio 1 dalies a punktą [45]. Bet kuriuo atveju akivaizdu, kad norint 9 straipsnio 2 dalyje nurodyto *pobūdžio* (arba *formos*) veiksmus *priskirti* prie „persekiojimo veiksmų“, jie vis dėlto turi tapti *tokie sunkūs*, kaip nurodyta 9 straipsnio 1 dalyje.

46. 9 straipsnio 3 dalyje daroma nuoroda į 9 straipsnio 1 dalį („persekiojimo veiksmų apibrėžtų pagal šio straipsnio 1 dalį“), bet joje nėra nuorodos į tokių veiksmų pavyzdinį sąrašą, pateiktą 9 straipsnio 2 dalyje. Gali būti, kad jos nėra dėl teisės aktų leidėjo neapsižiūrėjimo, bet tai gali būti padaryta ir sąmoningai. Pačioje Priskyrimo direktyvoje niekur nėra paaiškintos tokio nuorodos neįtraukimo priežastys. Gali būti, kad 9 straipsnio 3 dalyje nuorodos į 9 straipsnio 2 dalį nėra tik todėl, kad

41 Žr. šios išvados 28 punktą.

42 Išskirta mano.

43 Taip pat žr. šios išvados 45 punktą.

44 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Y ir Z*, C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 53 punktas.

45 Žr. šios išvados 44 punktą.

pastarojoje persekiojimo veiksmai nėra išsamiai apibrėžti (tokia yra 9 straipsnio 1 dalies paskirtis ir tikslas)[46]. Galbūt teisės aktų leidėjas manė, kad 9 straipsnio 1 dalis netiesiogiai apima 9 straipsnio 2 dalyje pateiktą pavyzdinį veiksmų, kurie *gali* būti laikomi pakankamai rimtais, kaip tai suprantama pagal 9 straipsnio 1 dalį, sąrašą.

47. Vis dėlto, kad ir koks būtų teisingas paaiškinimas, man neatrodo tikėtina, kad aptariama nuostata reiškia, jog nebūtina nustatyti kiekvienos iš 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų formų persekiojimo veiksmų ir persekiojimo priežasčių priežastinio ryšio.

48. Trečia, toks aiškinimas prieštarautų Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkto tekstui, kuriame kalbama apie asmenis, jaučiančius visiškai pagrįstą baimę būti persekiojamiems „dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų“. Ši apibrėžtis, savaime suprantama, pakartota Priskyrimo direktyvos, kuri turi būti aiškinama atsižvelgiant į Ženevos konvenciją[47], 2 straipsnio d punkte (kaip nurodžiau šios išvados 41 punkte). Taip pat pažymėtina, kad Priskyrimo direktyvos aiškinamajame memorandume nurodyta, jog naujos redakcijos direktyvoje teisės aktų leidėjas siekė išaiškinti vadinamąjį „priežastinio ryšio reikalavimą“, kuris dabar yra įtvirtintas 9 straipsnio 3 dalyje[48].

49. Ketvirta, Teisingumo Teismas ne kartą kalbėjo apie būtinybę įrodyti, kad yra priežastinis ryšys tarp persekiojimo veiksmų baimės ir 10 straipsnio 1 dalyje minimų priežasčių. Teisingumo Teismo sprendimai, priimti bylose, susijusiose su prieglobsčio prašymais dėl religijos arba seksualinės orientacijos, yra pavyzdžiai, kurie gali būti lengvai taikomi pagal analogiją šiai bylai[49].

50. Penkta, jeigu nebūtų atsižvelgta į būtinybę nustatyti priežastinį ryšį tarp persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo, tai prieštarautų Priskyrimo direktyvos tikslui[50].

51. Todėl darau išvadą, kad Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad visuomet turi būti priežastinis ryšys tarp 10 straipsnio 1 dalyje išvardytų persekiojimo priežasčių ir 9 straipsnio 1 dalyje apibrėžtų persekiojimo veiksmų, įskaitant atvejį, kai tarptautinės apsaugos prašytojas siekia remtis šios direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punktu.

52. Kadangi į ketvirtąjį klausimą siūlau atsakyti teigiamai, būtina atsakyti į penktąjį klausimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šį klausimą užduoda tam, kad išsiaiškintų, ar 9 straipsnio 3 dalyje nurodytas priežastinis ryšys automatiškai yra tais atvejais, kai prieglobsčio prašytojas siekia remtis 9 straipsnio 2 dalies e punktu. Šis klausimas susijęs su tokių prašymo vertinimo pagal 4 straipsnį procedūra.

53. EZ teigia, kad jeigu prašytojas atsisako karo prievolės dėl įsitikinimų, turėtų būti laikoma, kad pareikšdamas apie tokį atsisakymą jis išreiškia politines pažiūras ir kad savo kilmės šalyje jis bus persekiojamas, nes už karo prievolės vengimą taikomos bausmės.

46 Žr. šios išvados 45 punktą.

47 Žr. Priskyrimo direktyvos 24 konstatuojamąją dalį.

48 Žr. 2009 m. spalio 21 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų bei jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių reikalavimų, COM(2009) 551 galutinis, p. 7 ir 8: „Daugeliu atvejų, kai persekiojimą vykdo nevalstybiniai vykdytojai, pavyzdžiui, karinės grupuotės, klanai, nusikaltėlių tinklai, vietos bendruomenės ar šeimos, persekiojimo veiksmai vykdomi ne dėl Ženevos konvencijoje išdėstytų priežasčių, bet kriminaliniais motyvais ar dėl asmeninio kerštо. Vis dėlto dažnai nutinka taip, kad valstybė negali arba nenori dėl vienos iš su Ženevos konvencija susijusių priežasčių (pvz., religijos, lyties, etninės kilmės ir kt.) suteikti atitinkamam asmeniui apsaugos. Siekiant išvengti su apsauga susijusių spragų, pasiūlyme aiškiai nustatoma, kad persekiojimo veiksmų ir persekiojimo priežasčių sąsajos buvimo reikalavimas taip pat įvykdomas, kai yra persekiojimo veiksmų ir *apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo* sąsaja“ (išskirta kaip originale).

49 Su religija susijusio 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Y ir Z*, C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 55 punktas ir su seksualine orientacija susijusio 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *A ir kt.*, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 60 punktas.

50 Žr. Priskyrimo direktyvos 29 konstatuojamąją dalį, kurioje pabrėžta, kad toks priežastinis ryšys yra „viena iš pabėgėlio statuso suteikimo pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį sąlygų“.

54. *Bundesamt* teigimu, negalima daryti prielaidos, kad visi asmenys, atsisakantys atlikti karo tarnybą, gali remtis Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktu. Tam, kad būtų galima įrodyti būtiną priežastinį ryšį, Sirijos valstybei turi būti akivaizdu, jog atitinkamas asmuo vengė atlikti karinę prievolę dėl įsitikinimų; tai turi pasireikšti tokių pažiūrų viešu reiškimu.

55. Vokietija tvirtina, kad tai nereiškia, jog kiekvienu atveju, kai prašytojai remiasi Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punktu, yra priežastinis ryšys. Prašytojai turi įrodyti persekiojimo priežastis, o kompetentingos nacionalinės institucijos turi galėti jas patikrinti. Per tokią patikrinimo procedūrą gali būti remiamasi išorės šaltiniais, kuriuose prašytojas nurodė savo politines pažiūras, pavyzdžiui, skelbdamas įrašus viešose interneto platformose.

56. Komisijos teigimu, savaime suprantama, kad tarptautinės apsaugos prašymai kiekvienu atveju turi būti nagrinėjami individualiai. Visos aplinkybės turi būti vertinamos pagal Priskyrimo direktyvos 4 straipsnį. Atsisakymas atlikti karo tarnybą siekiant išvengti grėsmės dalyvauti karo nusikaltimuose gali būti suprantamas kaip politinių pažiūrų išraiška pagal Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktą.

57. Teisingumo Teismas neturi duomenų, rodančių, kuriuo iš penkių persekiojimo pagrindų, išvardytų Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje, rėmėsi EZ. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad EZ teigia, jog „nepaisant individualių motyvų jam gresia persekiojimas Sirijoje jau vien dėl pabėgimo iš Sirijos ir prieglobsčio prašymo pateikimo Vokietijoje“. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi prielaida, kad 10 straipsnio 1 dalies e punktas (politinės pažiūros) yra EZ bylai svarbus persekiojimo pagrindas. Nors ši prielaida gali būti teisinga, tai nebūtinai reiškia, kad tai yra vienintelis pagrindas, kuriuo galima remtis [51].

58. Atsižvelgiant į Priskyrimo direktyvos 2 straipsnio d punkte pateiktą sąvokos „pabėgėlis“ apibrėžtį, kompetentingos institucijos turi būti įsitikinusios, kad prašytojas yra persekiojamas arba jam gresia persekiojimas. 9 ir 10 straipsniai, siejami kartu, reiškia, kad persekiojimo sąvoka apima ir „persekiojimo veiksmus“, ir „persekiojimo priežastis“ [52].

59. Ar tais atvejais, kai tarptautinės apsaugos prašytojas kaip „persekiojimo veiksmu“ remiasi 9 straipsnio 2 dalies e punktu ir gali įrodyti, kad atitinka abi šioje nuostatoje nurodytas kumuliacines sąlygas (t. y. kad jis gali būti persekiojamas ar baudžiamas dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą ir kad jeigu jis tarnautų ginkluotose pajėgose, atliekant tokią tarnybą greičiausiai tektų vykdyti veikas, kurios patenka į 12 straipsnio 2 dalies taikymo sritį) [53], jis taip pat turi įrodyti savo politines pažiūras, kad būtų nustatyta „persekiojimo priežastis“, kaip tai suprantama pagal 10 straipsnio 1 dalies e punktą?

60. Atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotas penktasis klausimas grindžiamas tuo, kad, jeigu įvykdytos 9 straipsnio 2 dalies e punkte nurodytos sąlygos, pareiškėjas jau yra įrodęs būtinus politinių pažiūrų sąvokos elementus. Jis tai yra padaręs, nes prieštarauja savo kilmės šalies ideologijai, taikomai kare, per kurį vykdomi karo nusikaltimai ir (arba) pažeidžiama tarptautinė humanitarinė teisė.

61. Man atrodo, kad, atsižvelgiant į Priskyrimo direktyvos bendrą sistemą, jokio prašymo suteikti pabėgėlio statusą negalima vertinti automatiškai. Todėl tais atvejais, kai prašytojas kaip „persekiojimo veiksmus“ nurodo 9 straipsnio 2 dalies e punktą, kompetentingos institucijos dar turėtų atlikti vertinimą pagal 10 straipsnio 1 dalį, kad nustatytų persekiojimo priežastis.

51 Taip pat žr. šios išvados 83 punktą.

52 Žr. velionio mano brangaus draugo ir kolegos generalinio advokato Y. Bot išvados sujungtose bylose *Y ir Z*, C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:224, 21 ir 22 punktus.

53 Žr. šios išvados 31–33 punktus.

62. 10 straipsnio 1 dalies e punkte nurodyta, kad „politinių pažiūrų sąvoka“ visų pirma apima turimas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą tam tikru klausimu, susijusiu su 6 straipsnyje paminėtais galimais persekiojimo vykdytojais ir jų politika ar metodais, *nesvarbu, ar prašytojas pagal tas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą ėmėsi veiksmų*.

63. Tai plati apibrėžtis. Ji gali apimti asmenį, kurio politinės pažiūros paprasčiausiai skiriasi nuo jo kilmės šalies vyriausybės pažiūrų, taip pat asmenis, kurie jau yra pripažinti politiniais priešininkais (arba valstybės oponentais) ir kurie bijo prarasti laisvę ar net gyvybę savo kilmės šalyje.

64. Be to, 10 straipsnio 1 dalies e punkto pabaigoje pateikti žodžiai „nesvarbu, ar prašytojas pagal tas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą ėmėsi veiksmų“, akivaizdžiai rodo, kad atitinkamas asmuo *neturi* įrodyti, jog savo pažiūras reiškė viešai savo kilmės šalyje prieš išvykdamas arba vėliau šalyje, kurioje jis prašo prieglobsčio. Taip turi būti dėl akivaizdžių priežasčių. Esant represinei santvarkai, asmuo, kuris yra pakankamai drąsus arba neapdairus, kad atvirai pasisakytų, gali būti suimtas ir nutildytas nespėjęs išvykti iš šalies ir paprašyti prieglobsčio kitur.

65. Todėl atmetu *Bundesamt* ir Vokietijos vyriausybės argumentus, susijusius su tuo, kad prašytojas gali remtis 10 straipsnio 1 dalies e punktu, tik jeigu jis viešai reiškė savo politines pažiūras. Toks teiginys nesuderinamas su Priskyrimo direktyvos tekstu ir prieštarauja jos 4 straipsnyje nustatytiems detaliems įpareigojimams dėl vertinimo [54].

66. 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „vertinant, ar prašytojas visiškai pagrįstai bijo būti persekiojamas, *nesvarbu*, ar prašytojas iš tikrųjų *turi* <…> politinių savybių, dėl kurių jis gali būti persekiojamas, su sąlyga, kad tokią savybę prašytojui *priskiria* persekiojimo vykdytojas“ (išskirta mano). Taigi, prieglobsčio prašymą nagrinėjančios kompetentingos institucijos turi įrodyti *arba* kad atitinkamas asmuo iš tikrųjų yra aptariamų politinių pažiūrų, *arba* kad *pagrįsta manyti*, jog persekiojimo vykdytojas (šiuo atveju – Sirijos valstybė) jam priskiria tokias pažiūras [55].

67. Jeigu asmuo nejaučia pagrįstos persekiojimo baimės, jis nepatenka į sąvokos „pabėgėlis“ apibrėžtį [56]. Todėl abstrakti baimė būti persekiojamam ir baudžiamam dėl karo prievolės vengimo nėra pagrįsta persekiojimo baimė, kaip tai suprantama pagal Priskyrimo direktyvą. Asmuo, kurio atsisakymas tarnauti kariuomenėje grindžiamas oportunizmu („noriu tęsti karjerą, o ne švaistyti laiką kariuomenėje“) arba noru išvengti su karo tarnyba susijusių nepatogumų ir galimos rizikos, taip pat nepatenka į direktyvos taikymo sritį [57].

68. Būtini sprendimai gali būti priimti tik atlikus išsamų vertinimą pagal Priskyrimo direktyvos 4 straipsnį.

54 Pagal analogiją taip pat žr. 2018 m. sausio 25 d. Sprendimo *F*, C-473/16, EU:C:2018:36, 31 ir 32 punktus.

55 Žr. JTPRVK gairių Nr. 10 51 punktą.

56 Žr. Vadovo 80–83 punktus. Taip pat žr. 12 straipsnio e punkto, kuris tapo Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktu, komentarą, pateiktą dėl Komisijos pasiūlymo dėl Direktyvos 2004/83/EB, pirmosios Paskyrimo direktyvos redakcijos (Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl būtiniausių reikalavimų, kuriuos turi tenkinti trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, kad įgytų pabėgėlio statusą, arba asmenys, kuriems dėl kitų priežasčių reikalinga tarptautinė apsauga, ir dėl šių statusų turinio (COM(2001) *510 final*).

57 Žr. Vadovo 167 ir 168 punktus.

69. Pažymėtina, kad teisė atsisakyti karo prievolės dėl įsitikinimų pripažįstama tarptautinėje teisėje, nors nėra išsamios šios teisės apibrėžties [58]. Minties, sąžinės ir religijos laisvės svarbą taip pat yra pabrėžęs Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – Strasbūro teismas). Ji laikoma vienu iš demokratinės visuomenės pagrindų [59]. EŽTK 9 straipsnyje suteikta apsauga (kuri yra atspindėta Chartijos 10 straipsnyje) taikoma gerokai plačiau nei vien tik religinių įsitikinimų išraiškai. Ji taikoma visiems asmeniniams, politiniams, filosofiniams ir moraliniams įsitikinimams. Strasbūro teismas nusprendė, kad prieštaravimas karo tarnybai gali būti pakankamai įtikinamas, rimtas, nuoseklus ir svarbus įsitikinimas, kad jis būtų saugomas pagal EŽTK 9 straipsnio 1 dalį [60]. Strasbūro teismas taip pat yra nurodęs, kad yra teisėta kompetentingoms nacionalinėms valdžios institucijoms apklausti konkretų asmenį ir įvertinti jo įsitikinimų rimtumą, taip pat sutrukdyti bandymams neteisėtai pasinaudoti EŽTK 9 straipsnyje nurodytomis garantijomis [61]. Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį EŽTK 9 straipsnyje nurodytas teises atitinkančios teisės, įtvirtintos Chartijos 10 straipsnio 1 dalyje, turi būti aiškinamos taip, kad jos apima atsisakymą atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų.

70. Priskyrimo direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms leidžiama prašytojams nustatyti pareigą „<…> kuo greičiau pateikti visą informaciją tarptautinės apsaugos prašymui pagrįsti <…>“. Tačiau šioje nuostatoje valstybėms narėms taip pat numatyta pozityvi pareiga bendradarbiaujant su prašytoju įvertinti atitinkamą su prašymu susijusią informaciją. Šis vertinimas turi būti atliekamas individualiai ir jį atliekant turi būti atsižvelgiama į prašytojo individualią padėtį ir asmenines aplinkybes. Šiuo požiūriu Priskyrimo direktyvos 4 straipsnio 5 dalyje pripažįstama, kad prašytojui ne visada gali pavykti pagrįsti prašymą dokumentais ar kitais įrodymais. Jeigu įvykdomos šioje nuostatoje išvardytos kumuliacinės sąlygos, tokių įrodymų nereikalaujama [62].

71. Pagal suformuotą jurisprudenciją prašytojo pareiškimai yra tik kompetentingų valdžios institucijų atliekamo vertinimo pradinis taškas [63]. Tokio vertinimo tikslas – užtikrinti, kad būtų pasiekti BEPS tikslai: t. y. pabėgėlio statusas turi būti pripažįstamas tik tiems asmenims, kuriems kyla grėsmė, jog esminės jų teisės bus iš esmės paneigtos ar sistemiškai pažeistos ir kurių gyvenimas kilmės šalyje tampa nepakeliamas [64]. Pagrindinės bylos aplinkybės skiriasi nuo Sprendime *Shepherd* [65] išnagrinėtų aplinkybių (kurios yra susijusios su įsipareigojusiu tarnauti kariu, o ne su asmeniu, kuris pabėgo, siekdamas išvengti karo prievolės). Vis dėlto tame sprendime galima rasti naudingą atskaitos tašką. Jame Teisingumo Teismas paaiškino, kad kariniam personalui priklausančio asmens statusas yra būtina, bet nepakankama Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punkto taikymo sąlyga. Šioje nuostatoje kalbama tik apie konfliktus, kai „atliekant tokią karo tarnybą reikėtų daryti karo nusikaltimus“ (konkretus prašytojas neturi įrodyti, kad jam tektų asmeniškai daryti tokius nusikaltimus). Veikiau „Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė, kad būtų objektyviai atsižvelgiama į bendrą kontekstą, kuriam esant ši tarnyba atliekama“. Apsauga gali būti suteikta tik tiems kitiems asmenims, kurių pareigų vykdymas leistų jiems „pakankamai tiesiogiai ir pagrįstai įtikinamai“ dalyvauti atliekant tokius veiksmus. Vis dėlto, kadangi 9 straipsnio 2 dalies e punktu siekiama apsaugoti prašytoją, kuris atsisako

58 Taigi, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18 straipsnyje ir Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 18 straipsnyje nurodyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę (šios nuostatos cituojamos JTPRVK gairių Nr. 10 atitinkamai 8 ir 9 punktuose). Šių gairių 3 punkte karo prievolės atsisakymas dėl įsitikinimų apibrėžtas kaip karo tarnybos atsisakymas, kuris kyla iš principų ir priežasčių, susijusių su vidiniais įsitikinimais, įskaitant gilų įsitikinimą, kylantį dėl religinių, moralinių, etinių, humanitarinių arba panašių motyvų.

59 2016 m. balandžio 26 d. Didžiosios kolegijos sprendimas *Izzettin Doğan ir kt. prieš Turkiją*, (CE:ECHR:2016:0426JUD006264910, [GC], 109 punktas). Dėl EŽTK 9 straipsnio plačios taikymo srities taip pat žr. senesnį, bet gerai žinomą Sprendimą *Arrowsmith prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 7050/75, 1978 m. spalio 12 d. Komisijos ataskaitą, DR 19, *Arrowsmith prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 7050/75, dėl apsaugos, suteikiamos tiek religinėms, tiek nereliginėms pažiūroms ir įsitikinimams, įskaitant turimus nuoseklius ir nuoširdžius filosofinius įsitikinimus, kaip antai pacifizmą.

60 2011 m. liepos 7 d. Strasbūro teismo didžiosios kolegijos sprendimas *Bayatyan prieš Armėniją* (CE:ECHR:2011:0707JUD002345903, 110 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

61 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Papavasilakis prieš Graikiją* (CE:ECHR:2016:0915JUD006689914, 54 punktas).

62 Žr. šios išvados 9 punktą ir 19 išnašą, taip pat žr. 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *A ir kt.*, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 50, 51 ir 58 punktus.

63 2018 m. sausio 25 d. Sprendimo *F*, C-473/16, EU:C:2018:36, 28 punktas.

64 Žr., pavyzdžiui (dėl religinių įsitikinimų), generalinio advokato Y. Bot išvados sujungtose bylose *Y ir Z*, C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:224, 28 punktą.

65 2015 m. vasario 26 d. sprendimas, C-472/13, EU:C:2015:117.

atlikti karo tarnybą, nes nenori rizikuoti ateityje atlikti 12 straipsnio 2 dalyje nurodyto pobūdžio veiksmų, suinteresuotasis asmuo „gali remtis tik tokių veiksmų atsiradimo tikėtinumu“. Vertinimas, kurį pagal 4 straipsnio 3 dalį turi atlikti nacionalinės valdžios institucijos, gali būti grindžiamas tik „ *visais įrodymais, kurie, atsižvelgiant į visas nagrinėjamas aplinkybes, vieninteliai gali patvirtinti, jog šios karo tarnybos atveju tikėtina, kad bus įvykdyti tokie veiksmai*“ (išskirta mano).[66]

72. Atitinkamos tokio vertinimo procedūrinės taisyklės nustatytos Procedūrų direktyvoje, o ne Priskyrimo direktyvoje[67]. Manau, kad kai prašytojai remiasi 9 straipsnio 2 dalies e punktu, daugeliu atvejų vertinimas dėl „persekiojimo veiksmų“ pagal tą nuostatą buvimo ir vertinimas dėl to, ar prašytojas įrodė „persekiojimo priežastį“ pagal 10 straipsnį, neišvengiamai sutampa. Reikalavimas, kad prašytojas įrodytų Sprendime *Shepherd*[68] nurodytus veiksnius tam, kad įrodytų, jog įvykdytos 9 straipsnio 2 dalies e punkte nustatytos sąlygos, o paskui tuos pačius faktus dar kartą įrodytų tam, kad įrodytų, jog jo kilmės šalies vyriausybė palaikė ideologiją, pagal kurią pritariama jos kariuomenės daromiems karo nusikaltimams, kuriems jis, tikėtina, galėtų prieštarauti, būtų dirbtinis ir pernelyg apsunkintų.

73. Dėl 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta, ar EZ teigia esąs atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų atsisakantis asmuo, nes jis yra pacifistas ir prieštarauja bet kokiam karinės jėgos naudojimui, ar jo prieštaravimai grindžiami siauresniais motyvais. Tarp šių motyvų greičiausiai galėtų būti aplinkybė, kad Sirijoje karas yra pilietinis karas ir kad Sirijos valstybės naudojami karo metodai apima karo nusikaltimų darymą ir pažeidžia tarptautinę humanitarinę teisę[69]. Kompetentingos valdžios institucijos gali teisėtai siekti išsiaiškinti jo prieštaravimo pobūdį.

74. Atlikdamos šį vertinimą kompetentingos institucijos gali atsižvelgti į toliau nurodytas aplinkybes.

75. Karo prievolės atsisakymas neišvengiamai reiškia tam tikrą valdžios institucijų ir jos atsisakančio asmens vertybių konfliktą. Todėl tokiai Sirijos valstybės veiklai prieštaraujančių pažiūrų, įsitikinimų arba tikėjimo turėjimas gali prilygti politinių pažiūrų turėjimui, kaip tai suprantama pagal Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktą.

76. Jeigu nustatoma, kad prašytojas atsisako tarnauti kariuomenėje dėl įsitikinimų, kitame vertinimo etape reikia išsiaiškinti, ar yra objektyvių ir subjektyvių veiksnių, rodančių, kad jis pagrįstai bijo būti persekiojimas dėl politinių pažiūrų arba įsitikinimų.

77. Kalbant apie objektyvius veiksnius, jeigu karinio personalo komplektavimas grindžiamas karo prievole, tai yra objektyvus veiksnys, rodantis, kad tarp asmens, atsisakančio atlikti tokią privalomąją karo tarnybą, ir jo kilmės šalies valstybės institucijų gali kilti konfliktas.

78. Jeigu prašytojo kilmės šalis aktyviai kariauja ir – kaip šioje byloje aptariamu atveju – yra įrodymų, kad toks karas vyksta pažeidžiant tarptautinę humanitarinę teisę ir kad per jį patikimi šaltiniai sistemingai fiksuoja pasikartojančius karo nusikaltimus, tai yra įtikinama objektyvi medžiaga, patvirtinanti prašymą suteikti pabėgėlio statusą pagal 10 straipsnio 1 dalies e punktą[70].

66 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2015:117, 34–40 punktai.

67 Žr. šios išvados 15 punktą ir 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *A ir kt.*, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 47 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

68 2015 m. vasario 26 d. sprendimas, C-472/13, EU:C:2015:117.

69 Žr., pavyzdžiui, ataskaitos „Karo prievolės atsisakymas dėl įsitikinimų“, kurią, vykdydami Diskriminacijos prevencijos ir mažumų apsaugos pakomisės rezoliucijas Nr. 14 (XXXIV) ir 1982/30, parengė Asbjern Eide ir Chama Mubanga-Chipoya, 33 punktą (toliau – Ataskaita dėl karo prievolės atsisakymo dėl įsitikinimų).

70 Žr. JTPRVK gairių Nr. 10 44 punktą.

79. Reikia atsižvelgti į tai, ar suinteresuotasis asmuo turi realią ir patikimą galimybę atlikti alternatyvią tarnybą, kad įvykdytų savo, kaip šauktinio, pareigas. Asmens, atsisakančio karo prievolės dėl įsitikinimų, statuso įgijimo arba pripažinimo procedūros nebuvimas kilmės šalyje taip pat yra svarbus veiksnys. Jeigu nacionalinės teisės aktuose ir (arba) praktikoje nenumatyta teisėtų būdų atsisakyti atlikti karo tarnybą, neatmestina galimybė, kad patį prievolės atlikti karo tarnybą vengimą valstybė suvoks kaip politinių pažiūrų išraišką [71].

80. Asmenims, kurie atsisako atlikti karo tarnybą, Sirijoje taikomų sankcijų ir elgesio su jais pobūdis ir sunkumas yra svarbi aplinkybė, kaip ir tai, ar už karo prievolės vengimą skiriamos bausmės yra neproporcingos arba griežtos [72].

81. Atlikdamos vertinimą nacionalinės valdžios institucijos taip pat turėtų atsižvelgti į tai, kad su karo prievole susiję įstatymai taikomi palyginti jauniems suaugusiesiems. Tokio prieglobsčio prašytojo argumentai gali būti mažiau sudėtingi nei tie, kurių tokiomis aplinkybėmis būtų galima tikėtis iš vyresnio asmens [73].

82. Atsižvelgiant į gausius duomenis apie Sirijoje galiojančią šaukimo į kariuomenę tvarką ir griežtą elgesį su karo prievolės vengiančiais asmenimis, būtų visiškai nepagrįsta iš prašytojų tikėtis įrodymų, kad jie pranešė Sirijos karinėms institucijoms apie karo prievolės atsisakymą *prieš* išvykdami iš Sirijos [74]. Taip pat nematau įtikinamų priežasčių reikalauti, kad prieglobsčio prašytojai pateiktų įrodymų, susijusių su socialinėje žiniasklaidoje jų paskelbtais įrašais, smerkiančiais karą Sirijoje (galbūt jiems jau saugiai pasitraukus iš šalies). Toks reikalavimas lemtų labai dirbtinį direktyvos taikymą [75].

83. Siekdama išsamumo pridurčiau, kad galbūt EZ norėtų remtis kitomis 10 straipsnio 1 dalyje išvardytomis priežastimis, kaip antai priklausymu tam tikrai socialinei grupei (10 straipsnio 1 dalies d punktas) [76] arba religiniais įsitikinimais (10 straipsnio 1 dalies b punktas). Nepaisant persekiojimo priežasties arba priežasčių, kuriomis jis ketina remtis, kompetentingos institucijos turi atlikti vertinimą pagal Priskyrimo direktyvos 4 straipsnį [77].

84. Kokia yra EZ padėtis pagrindinėje byloje aptariamu atveju?

85. Pagal Priskyrimo direktyvos 13 straipsnį EZ turi būti suteiktas pabėgėlio statusas, jeigu jis priskiriamas prie pabėgėlių pagal šios direktyvos II ir III skyrius. Žinoma, šį vertinimą turi atlikti kompetentingos nacionalinės institucijos, prižiūrimos nacionalinių teismų. Manau, kad verta atkreipti dėmesį į toliau nurodytus aspektus.

86. Baigęs universitetines studijas EZ buvo sulaukęs 25 metų. Tuo metu jo karinė tarnyba dar buvo atidėta. Atvykęs į Vokietiją jis buvo 26 metų amžiaus, o kai pateikė prieglobsčio prašymą – 27 metų. EZ priklausė grupei asmenų, kurie Sirijos teisės aktuose priskiriami prie šauktinų, ir Sirijos teisėje nepripažįstama teisė atsisakyti karo prievolės dėl įsitikinimų [78]. Nėra įrodymų, kad karinės institucijos neberenka personalo. Atrodo, kad nėra patikimos alternatyvos karo tarnybai tiems, kurie atsisako tarnauti kariuomenėje. Pakanka duomenų, kad tarnauti atsisakantys asmenys griežtai baudžiami. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išdėstyti teiginiai, kad Sirijos pilietiniame kare karo nusikaltimai, kaip tai suprantama pagal

71 Žr. šios išvados 25 išnašą ir JTPRVK gairių Nr. 10 52 punktą.

72 Žr. JT vadovo 169 punktą.

73 Ataskaitos dėl karo prievolės atsisakymo dėl įsitikinimų 91 punktas.

74 Žr. šios išvados 22 punktą.

75 Žr. šios išvados 65 punktą.

76 Iš 2015 m. vasario 26 d. Teisingumo Teismo sprendime *Shepherd* (C 472/13, EU:C:2015:117) nurodytų aplinkybių matyti, kad prašyme suteikti pabėgėlio statusą A. L. Shepherd rėmėsi su priklausymu tam tikrai socialinei grupei susijusiu pagrindu (Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktas.

77 JT vadovo 66 punktas.

78 Žr. šios išvados 22 punktą.

minėtos direktyvos 12 straipsnio 2 dalį, yra plačiai paplitę ir kad dokumentuose yra užfiksuota daug tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų, atspindi daugelio tarptautinių institucijų padarytas išvadas. Visos šios aplinkybės yra objektyvūs veiksniai, patvirtinantys išvadą, kad tikėtina, jog tokio asmens kaip EZ politinės pažiūros yra kaip atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų atsisakančio asmens, kaip tai suprantama pagal Priskyrimo direktyvos 10 straipsnio 1 dalies e punktą.

87. Pagal Priskyrimo direktyvą kompetentingos institucijos turi išsiaiškinti, ar EZ įtikinamai nurodo persekiojimo priežastis. Ar, jų manymu, jis yra sąžiningas? Ar jo pasakojimas yra patikimas?

88. Šiuo požiūriu gali būti svarbu tai, kad, kai EZ pabėgo iš Sirijos, jam grėsė būti pašauktam į kariuomenę (buvo likę trys mėnesiai iki atidėjimo termino pabaigos). Taigi, tuo metu buvo labai tikėtina, kad jeigu jis taptų šauktiniu kariu, jis dalyvautų pilietiniame kare. Akivaizdu, kad šios aplinkybės svarbios atliekant bet kokį vertinimą pagal Priskyrimo direktyvą.

89. Taigi, mano manymu, jeigu prieglobsčio prašytojas, siekdamas įrodyti persekiojimo veiksmą, nurodo Priskyrimo direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punktą, rėmimasis šia nuostata automatiškai neįrodo, kad atitinkamas asmuo pagrįstai bijo būti persekiojamas dėl savo politinių pažiūrų, kaip tai suprantama pagal jos 10 straipsnio 1 dalies e punktą. Kompetentingos nacionalinės institucijos, prižiūrimos teismų, turi nustatyti, ar yra priežastinis ryšys, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą. Atliekant šį vertinimą gali būti svarbūs toliau nurodyti veiksniai: ar prašytojo kilmės šalis kariauja; karinių institucijų tokiame kare taikomų metodų pobūdis; galimybė susipažinti su šalies ataskaitomis, kuriose, be kita ko, pateikiami duomenys apie tai, ar kariuomenė formuojama šaukimo būdu; ar pagal nacionalinę teisę pripažįstamas atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų atsisakančio asmens statusas ir, jeigu taip, kokia tokio statuso suteikimo tvarka; elgesys su šaukiamais asmenimis, kurie atsisako atlikti karo tarnybą; alternatyvų karo tarnybai buvimas arba nebuvimas ir prašytojo asmeninės aplinkybės, įskaitant jo amžių.

Išvada

90. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Verwaltungsgericht Hannover* (Hanoverio administracinis teismas, Vokietija) ketvirtąjį ir penktąjį klausimus atsakyti taip:

– 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 9 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad visada turi egzistuoti priežastinis ryšys tarp 10 straipsnio 1 dalyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir 9 straipsnio 1 dalyje apibrėžtų persekiojimo veiksmų, įskaitant atvejus, kai tarptautinės apsaugos prašytojas siekia remtis šios direktyvos 9 straipsnio 2 dalies e punktu.

– Jeigu prieglobsčio prašytojas, siekdamas įrodyti persekiojimo veiksmą, nurodo Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 2 dalies e punktą, rėmimasis šia nuostata automatiškai neįrodo, kad atitinkamas asmuo pagrįstai bijo būti persekiojamas dėl savo politinių pažiūrų, kaip tai suprantama pagal jos 10 straipsnio 1 dalies e punktą. Kompetentingos nacionalinės institucijos, prižiūrimos teismų, turi nustatyti, ar yra priežastinis ryšys, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą. Atliekant šį vertinimą gali būti svarbūs toliau nurodyti veiksniai: ar prašytojo kilmės šalis kariauja; karinių institucijų tokiame kare taikomų metodų pobūdis; galimybė susipažinti su šalies ataskaitomis, kuriose, be kita ko, pateikiami duomenys apie tai, ar kariuomenė formuojama šaukimo būdu; ar pagal nacionalinę teisę pripažįstamas atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų atsisakančio asmens statusas ir, jeigu taip, kokia tokio statuso suteikimo tvarka; elgesys su šaukiamais asmenimis, kurie atsisako atlikti karo tarnybą; alternatyvų karo tarnybai buvimas arba nebuvimas ir prašytojo asmeninės aplinkybės, įskaitant jo amžių.